

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת ראה, ל' מנחם אב ה'תשע"ב | גליון 516

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

גדולה צדקה

"כִּי יִהְיֶה בְךָ אֶבְיֹן מֵאֶחָד אַחֶיךָ... וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֶחֶיךָ הָאֶבְיֹן. כִּי פֶתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ" (דברים טו, ח-י). גדולה יקרת ומעלת מצוות הצדקה שעליה אמרו חז"ל (ראש השנה י"ט): **אמר רבי יצחק ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם, אלו הן צדקה, צעקה, שינוי השם ושינוי מעשה, צדקה דכתיב (משלי י"ד) וצדקה תציל ממות.**

יקפיד האדם בכל כוחו ומאודו לתת צדקה כפי יכולתו, ולעשות חסד עם כל הסובבים אותו, שזו סגולה גדולה לשפע ולעשירות. ומקובלנו מבית אבותינו, שכל הנוטל על עצמו לשאת בהוצאות חתן וכלה ובפרט אם הם יתום ויתומה עניים, נפתחים לו שערי שמים וממרחק יבוא לחמו. וברכת ה' הבאה בזכות מצווה מרוממת זו, היא תעשיר ולא תוסיף עצב עימה. אף כאשר אדם מקריב ונותן מעצמו ומזמנו לאחרים ומעודד ועוזר ככל יכולתו, לצדקה תחשב לו, כך נאמר על אברהם אבינו ע"ה **"וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה"** (בראשית טו, י). מסופר שבזמן השואה ברחו לאיטליה 42 רבנים ואדמו"רים מגדולי עם ישראל, ונתפסו שם בידי הממשלה שרצתה להסגירם לידי הרשעים הארורים בגרמניה. יהודי אמריקה חרדו לגורלם שודאי ימסרו להריגה מיידית ולעינויים קשים, ניסו כל העסקנים ככל אשר ביכולתם להצילם ולא עלה בידם מאומה. באו לפני **הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל** וסיפרו לו את הדברים ואמרו לו שבניו יורק מתגוררת משפחה שמוצאם מאיטליה הידועה כמשפחה אלימה ומסוכנת, אולי בידם לעזור. מיד ציוה הרב לקרוא לראש המשפחה

המדוברת, על אף תמיהתם של כל הסובבים. כאשר הגיע אותו אדם אל רבי אהרן קוטלר שאל את הרב, 'במה עיסוקך?' ענה לו הרב 'אני הראש של הישיבה הזו', שאלו רבי אהרן 'ומה אתה עושה?' ענה ואמר 'אני ראש של משפחה הגדולה והחזקה ביותר באמריקה'. אמר לו רבי אהרן 'אם כך ראש עם ראש נעשה עסק, אתה תדאג שישחררו את 42 רבנים ובתמורה אני אתפלל עליך שתאריך ימים ותמות מיתת עצמך בשיבה טובה'. למחרת בדרך פלא יצאו לחופשי 42 הרבנים.

עברו יותר 25 שנים, באחד הימים מגיעה לישיבה משלחת אנשים גויים הנראים שלא כבני המקום ומבקשים לראות בדחיפות את הרב קוטלר. יצא ראש הישיבה הרב קוטלר לקבלם. אמרו לו האורחים 'באנו לפגוש את הרב קוטלר המבוגר'. השיב הרב קוטלר 'אבי זצ"ל נפטר לפני מספר שנים'. אמרו לו 'אבא שלנו עשה עסק עם אביך וברכת אביך התקיימה, והוא נפטר בן 93 שנים בשיבה טובה. כעת רצינו לעשות שוב עסק וגם לנו תהיה הברכה לשיבה טובה ואריכות ימים...

אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו זוטא א) **גדולה צדקה שמארכת ימיו ושנותיו של האדם**. אדם שנותן ומקריב מעצמו, אינו יודע כמה טובה תהיה אחריתו. ובפרט בחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות שבכח הנתנה זוכה אדם להנצל מהדין, ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה.

דברי הימים

שלהי קייטא

סוף ימות החמה הם, חצי אב ואלול וחצי תשרי, שהעולם חם ביותר כמו ששינו במסכת יומא (טז). **שלהי קייטא קשיא מ קייטא**. ופירש"י שלהי דקייטא הוא אלול, שהוא סוף הקיץ וקשה חומו יותר מחום הבריית בחום הקיץ שעבר עליו תמיד, ומתחמם הוא עתה בקלות ומזיקו, כתנור שהוסק פעמיים ושלוש, חם הוא ונוח להסיקו בעצים מועטים. **א' אלול ב' תמט (2449)**

לאחר ארבעים יום השניים שביקש משה רבנו רחמים על ישראל, ירד לפסול שני לוחות אבנים, **"וַיִּפְסַל שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים כְּרֵאשׁוֹנִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַּבֶּקֶר"** (שמות לד, ד). בפרקי דרבי אליעזר (פרק מו) כתוב, **בראש חודש אלול** אמר הקב"ה למשה, **"עלה אלי הַקָּרָה"** (שמות כד, יב) והעבירו שופר במחנה, שהרי משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודת כוכבים ומזלות, והקב"ה נתעלה אותו היום באותו שופר, שנאמר, **"עלה אֱלֹהִים בַּתְרוּעָה"** (תהלים מז), ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעים בשופר בראש חודש אלול בכל שנה ושנה. **חודש אלול**

אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי, ר"ת אלול, וסופי תיבות עולה מ', כנגד ארבעים יום מר"ח אלול עד יום הכיפורים, **כי באלו ארבעים יום, התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה, ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה (משנ"ב).** ה"אור ישראל" (איגרת יד) כתב, **מלפנים, כאשר ידעתי, כל איש אחוז פלצות מקול הקורא חודש אלול, החרדה הלזו נשאה פריה להתקרב לעבודתו יתברך שמו, איש לפי ערכו.**

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמות, לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
20:35	19:57	18:45	ירושלים
20:33	19:59	19:01	ת"א אשדוד
20:33	20:00	18:52	חיפה
20:39	20:05	19:06	ב"ש

מתורתן של אבות

נתון תתן לו

אמרו חז"ל (שבת קנא): תניא רבי אלעזר הקפרא אומר, לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו, שאם הוא לא בא, בא בנו, ואם בנו לא בא, בן בנו בא, שנאמר "כי בגלגל הדבר הזה" (דברים טו, י), תנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם. ופירש רש"י, יבקש רחמים שלא יבא לידי עניות, שהוא דבר המזומן לבא או עליו או על בנו או על בן בנו. שואל רבי יאשיהו פיטו זצוק"ל בספרו "מאור עיניים", לפי דברי רבי אלעזר משמע שהרחמים הם אלו שמעכבים שלא יחזור הגלגל, ואילו מהפסוק אנו למדים שדוקא הצדקה היא זו שמעמדת את הגלגל, שנאמר, "נתון תתן לו ולא ידע לך בקבך תתן לו כי בגלגל הדבר הזה", ומתוך הצדקה "יברךך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך".

אלא, ניתן לבאר שרבי אלעזר בא לומר, שאף על פי שפירש הכתוב: "נתון תתן לו... כי בגלגל הדבר הזה" שמשמע שנתנית הצדקה מעמדת הגלגל, בכל זאת למרות שיש ביד האדם צדקה, לעולם יבקש רחמים ויתפלל על מדה זו שלא לבוא לידי עניות. לפי שנתנית הצדקה לבדה מעמדת הגלגל לעצמו שלא ירד מנכסיו. ואם החזיק במעשה הצדקה פעמים רבות, יעמיד הגלגל גם לבנו אחריו, ולא יבוא לידי עניות. אבל בהצטרף התפלה והרחמים יעמיד הגלגל עד לבן בנו, כי עד כאן רחמי האב על הבן, ואינו חושש בתפלתו רק על בן בנו ולא יותר. ונמצאו רחמים שלו שהתפלל, מועילים עד בן בנו, שרגיל לרחם עליו כרחם אב על בניו.

איש ואשה

שזכו

לראות מעלת חברנו

"ראה אנכי נתן לפניך היום" (יא, כו) מקשים המפרשים בטעם המילה "ראה", שהיה ראוי להיאמר 'שמע'. מתרץ ה"אור החיים" הקדוש, "ראה" מלשון ראה והתבוננות, שיראו ויתבוננו בדעתם להידמות למשה רבנו, על פי דברי הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ה' הלכה ב) יכול אדם לעשות עצמו כמשה רבנו. מוסיף ה"אור החיים" יסוד גדול בלימוד התורה ועבודת ה' 'כל הבא ליקרב לעבודת הקודש עבודת ה', ולא יעריבו עצמן עם מה שלמטה מהם, ויהיו בעיני עצמן כי כביר מצאה ידם', מכאן שהכח להצליח בעבודת ה' שהאדם ידע להעריך את מעלותיו וסגולותיו הטובות, וישאף להיות כמשה רבנו ממש, ולא יתחשב בדעתם של המלעיגים עליו.

על פי יסוד נפלא זה ניתן לומר כי ראה חיובית של האדם כלפי עצמו, וראיית מעלותיו ללא התחשבות בדעה שלילית של אחרים, בכוחה לקדם אותו בכל תחום. אדם שראייתו חיובית כלפי עצמו, משרה אורה נינוחה בביתו, הוא אף תמיד ימצא את מעלותיו ויתרונותיו של בן זוגו, וידע להעריכו כראוי. הערכה אמיתית הנובעת מראיית המעלות, יוצרות אצל בן הזוג עידוד ורצון להמשיך בכיוון החיובי והטוב, מה שמביא להעריך את מעשיו עוד יותר...

מעלה נשגבה היא לראות את הטוב בכל דבר, במעלותינו שלנו, וביחוד במעלות הסובבים אותנו. כך היא דרכה של תורה, וכך נוהגים ונהגו גדולי ישראל בכל הדורות, אפילו כלפי הרחוקים מהם ביותר. מסופר על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל שפעם בדרכו לכותל המערבי, כשחלף על פני דוכנו של אחד מערביי המקום, זרק הלה תפוז רקוב על פני הרב. הפנה הצדיק את פניו אל הערבי ואמר לו באידיש: 'תודה רבה!'. הערבי שלא ציפה לתגובה נעימה שכזו על מעשיו, ביקש מהמלוה של הרב שיתרגם עבורו את דברי הרב. תירגם המלוה לערבי את הדברים שאמר הרב באידיש. לתמיחה הערבי, על מה מגיעה לו תודה? השיב הצדיק בדברים שתורגמו על ידי מלווה, שהוא מודה לערבי שבחר לזרוק עליו דבר שאין בו סכנה שהרי יכול היה לבחור לזרוק אבן ולפגוע בו פגיעה של ממש. נהפך ליבו של הערבי וביקש מהצדיק מחילה בבושת פנים... ודאי שתודתו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל לא היתה רק מהשפה לחוץ, אלא שהוא בחר להודות לו על החלק הטוב שבו. אף ביכולתנו לבחור לראות רק את הצד הטוב שנמצא בבן הזוג, להתמקד אך ורק במעלותיו ובתכונותיו הטובות. ראה חיובית זו בכוחה לכסות על המגרעות ואף על המעשים שאינם לרוחנו, "ועל כל פשעים תכסה אהבה. תן בליבנו לראות כל אחד מעלת חברנו ולא חסרוננו!"

ברמראות

"כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך" (יב, ט)

מסופר על אדם שלוה סכום של כסף מחברו, וכתב לו שטר הלוואה, כאשר במועד הפירעון לא ציין תאריך נקוב, אלא כתב באופן כללי "אפרע כאשר ירחיב ה' את גבולי". לימים המלווה דרש את כספו, ואילו הלווה טען שעדיין לא הרחיב ה' את גבולו... וממילא עדיין לא הגיע זמן הפירעון. כאשר חלפו ימים רבים, ולא הצליחו השניים להגיע אל עמק השווה על מועד הפירעון, הובא משפטם לפני הגר"א מוילנא זצוק"ל שידון בדבר, הגר"א ברוחב דעתו מיד פתח ואמר: דרשו חז"ל בגמרא (חולין פד) על הפסוק "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך... ואמר את אכלה בשר", למדה תורה דרך ארץ, שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון. מי שיש לו מנה אחד יקח לקדירתו ליטרא ירק, מי שיש לו עשרה מנה יקח לקדירתו ליטרא דגים, ומי שיש לו חמישים מנה יקח לקדירתו ליטרא בשר. אמר להם הגר"א, הרי שפסקו חכמים שמי שיש לו חמישים מנה נחשב לו כבר שהרחיב ה' את גבולו ומותר באכילת בשר. אף כאן, אם יש ביד הלווה סכום כסף בערך של חמישים מנה, הרי שנקרא שכבר שהרחיב ה' את גבולו ומחוייב בהשבת ההלוואה...

"בנינים אתם לה' אלקיכם" (יד, א)

בגמרא (קידושין לו) מתי נקראו בני ישראל בנינים של הקב"ה, רבי יהודה אומר כשעושים מנהג בנינים נקראים בנינים, אך כשאין עושים מנהג בנינים אינם קרויים בנינים. רבי מאיר אומר בין כך ובין כך קרויים בנינים. פסק הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תצד) שהלכה כרבי מאיר. כתב בספר "אמת ליעקב" לרבי יעקב שאלתיאל גיניו זצ"ל, שלכן נוהגים לתרום ולהפריש צדקה לע"נ רבי מאיר בעל הנס יותר מלשאר צדיקים, כיוון שטורונסורפוס הרשע אמר לרבי עקיבא שאין ראוי

לתת צדקה לעניים, משל למלך שכעס על עבדו והושיבו בבית האסורים ונע ממנו מאכל ומשקה. בא אדם אחד והאכיל את העבד והשקהו, הרי שהמלך יכעס עליו. כך העני, הקב"ה כועס עליו ומונע פרנסתו, והנותן לו צדקה אם כן עובר על רצון הבורא. ענה לו רבי עקיבא לטורונסורפוס, אמשול לך משל, למלך שכעס על בנו והושיבו בבית האסורים ומנע ממנו מאכל ומשקה. בא אדם אחד והאכילו והשקהו, הרי שהמלך אוהבו על שפרנס את בנו, ומלא את מחסורו. כך העני, בנו של הקב"ה הוא, והמפרנסו מאכיל את בן המלך ועושה מצווה רבה. נמצא שלשית רבי מאיר גם כשבני ישראל לא עושים רצונו של מקום עדיין בנינים הם ולכן מצווה לפרנסם, לכן תורמים לצדקה רבי מאיר בעל הנס, שהרי לשיתו יש לפרנס אל כל העניים ללא בדיקה וללא שום חשש ופקפוק.

"ולא תקפץ את ידך... כי פתח תפתח את ידך" (טו, ז-ח)

ביאר בעל "יד יוסף", על פי דברי המדרש (קהלת רבה פ"ה), כשאדם בא לעולם ידיו קפוצות, וכשמסתלק מן העולם ידיו פשוטות. שכשבא לעולם סבור הוא לקבל את כל מה שיש בעולם לידי, ועל כן ידיו קפוצות, כאומר הבו לי מכל. אך כשמסתלק מן העולם ידיו פשוטות, כאומר לסובבים אותו: ראו לא נטלתי דבר מכל עמלי. לזה רמז הכתוב "ולא תקפץ את ידך מאחריך האביון" לא יועיל לך כלל וכלל אם לא תסייע לאביון, "כי פתח תפתח את ידך לבסוף הרי תסתלק מן העולם כשידך פשוטות, ואין מלווין לו לאדם לבית עולמו, לא כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים. ואם כן מה התועלת בקפיצת היד מנתינת צדקה.

מעשר כספים

עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֵרַעְךָ (יד, כב). אמרו חז"ל (תענית ט). עֶשֶׂר בְּשִׁבְלֵי שֶׁתַּעֲשֹׂר. התוספות (שם) הביאו את דברי המדרש בספרי, אין לי אלא תבואת זרע שחייב במעשר... פרקמטיא (מסחר) וכל שאר רווחים מניין? תלמוד לומר "את כל".

נחלקו הפוסקים מהו גדר חיוב מעשר כספים, יש הסוברים שחיוב הפרשת מעשר כספים הוא מדאורייתא, כפי שנלמד מפירוש בעלי התוספות על התורה, שיעקב אבינו תיקן לתת מעשר מן הממוץ. ודין זה נלמד ממה שאמר יעקב אבינו "וכל אשר נתן לי עֶשֶׂר אֶעֱשֶׂנוּ לך". יש הסוברים שהחיוב מדרבנן. בין אם החיוב מדאורייתא ובין אם הוא מדרבנן הרי דין מעשר כספים כדן מעשר עני.

לעומתם, יש הסוברים, שחיוב זה הוא דווקא בתורת מנהג ואם כן למעשר כספים דין צדקה. ומי שנהג כך ימים רבים הרי חובת מעשר כספים חלה עליו כחובת נדר אשר חיובו מהתורה.

בודאי ראוי לכל אדם להתחזק במצוה גדולה זו ולתת מעשר כספים מרווחיו, שיש בזה עניין גדול מאד והזהיר בה זוכה לדברים רבים ולמדרגות גבוהות. לכן כדאי להתחיל להתרגל במצוה זו בימי הנערות, כאשר עדיין עול הפרנסה לא מעיק והוא סמוך על שלחן אביו, וכשיהיה מורגל בכך נקל יהיה לו להתמיד במצוה זו ולהתאמץ לאחוז בה. בגודל מעלת מצות מעשר כספים, כותב רבי יצחק אבוהב זיע"א בספרו "מנוורת המאור" (הגר השלישי) לפיכך אל ירפה אדם ידו מן המעשרות ויתנם כראוי, מן השדה ומן הבית ומכל מה שיבוא לידו בשום ענין בעולם. ובזה מולחו (משמר) לממונו ומקיימו ומוסיף עליו אלף פעמים.

האם מי שפרנסתו אינה מספקת לצרכי בני ביתו, מחוייב במצוות מעשר כספים, כפי שמחוייב כל אחד אפילו הנתמך במצוות צדקה?

יש הפוסקים שאדם המתפרנס למחיתו בדוחק ואין לו כדי פרנסתו, ואינו חי בדרך מותרות אינו צריך לתת מעשרות. וודאי אדם הנתמך בעצמו מכספי צדקה. אלא שראוי לרשום את סכום המעשר שחייב לתת, וכשירחיב ה' גבולו, יתן. אומרים בשמו של ה"חזון איש" שאף שמצד הדין אלו הדחוקים בפרנסתם פטורים מנתינת מעשרות, מכל מקום לא יפסידו מנתינת מעשר, כי מה שמרוויח ממניעת נתינת המעשר הולך לריק ברופאים או שאר הוצאות שאינם לפרנסתו. לכן, ראוי לאדם לדבוק במצוה זו גם בעת קושי, ומתוך כך ירגיל את בני ביתו בנתינתה. ונאמן בעל מלאכתך שישלם שכר פעולתך.

בכח הנתינה

"נתון נתן לו ולא ירע לבכך בתתך לו" (טו, י) צריך האדם לעבוד על עצמו שמידת הנתינה והנדיבות תהיה טבועה בו. מעשה שיש בו מוסר גדול, באחד הצדיקים והפרושים שהיה נוהג בסגפנות גדולה, וביתו היה ריק מלבד שמיכה, מזון והבגדים שעל גופו. באחד הלילות נכנס גנב לביתו והחל להסתובב ולחפש אחר דבר בעל ערך. פתאום נבהל הגנב בראותו את דמותו של הצדיק המוארת בנר. הצדיק מיהר להרגיעו ואמר 'מזה שלושים שנה שאני גר בבית ולא מצאתי מאומה, אעזור לך לחפש שמה נמצא יחד דבר מה...' הגנב רצה לברוח אלא שהצדיק המשיך ואמר אני מתבייש שבאת בשעה מאורחת כל כך ואין לי דבר לתת לך, אך עלי לקיים את מצוות 'הכנסת אורחים', הא לך את שמכתי היחידה שיש לי'. ובאומר כך הניחה על צוואר הגנב ושילחו לדרכו. הגנב מבוהל כולו פתח את הדלת והחל רץ, אלא שאז שמע את קולו של הצדיק הקורא אחריו 'מדוע לא תודה על השמיכה? ושמה תסגור את הדלת בעדך כדרך בני אדם' והדברים חדרו עמוק לליבו.

לאחר זמן נתפס בגניבה אחרת. שאל השופט 'יש הרבה עדי תביעה כנגדך, האם יש איש אחד שידבר בזכותך?'. אמר הגנב 'רב פלוני הוא ידידי, והוא יעיד לטובתי'. כשהעיד הרב אמר לשופט 'אכן פלוני הוא ידידי, הנה בא לביתי באמצע הלילה ואף נתתי לו את שמיכתי'. שמע השופט את עדות הרב ושיחרר את הגנב. מאותו זמן נהיה הגנב לתלמידו של הצדיק והפך לבעל תשובה גדול.

לאורם נלך

רבי יצחק ב"ר ששת ברפת - הריב"ש - ב' אלול ה' קס"ח (1408)

עלבוננו. עד שארע מעשה ואל העיר הגיעו אנוסים פליטים מיורקה, אותו פלוני הפציר בשר המקומי שלא להניחם לרדת אל העיר, או אז מצא הריב"ש לנכון לנדות את האיש. כראות האיש כי עצתו הופרה, חתר להכעיס את הריב"ש, אך ידידו הנאמן רבי אשתרוק הכהן חס על כבודו, והזדרז ללכת לתלמסאן מושב המלך, להביא ממנו כתב הדיינות להריב"ש.

כתב הנגידות שנתן המלך להריב"ש קבע כי בלעדיו לא יהא רשות לשום אדם לדון בעירו. הרשב"ץ ערער על הכתב הזה, לא על הריב"ש יצא לחלוק, אלא על הרבנות הנסמכת בידי הממשלה ללא הסכמת הקהל. הרשב"ץ הרבה בשבח הריב"ש באמרו, שאין ספק שהרב הוא יחיד בדור ומומחה לרבים. דברי הרשב"ץ העכירו את רוחו של הריב"ש ולעת זקנתו סילק עצמו מן הרבנות ולא הורה עוד. וסמך את ידו על הרשב"ץ והניח לו את כסאו בחייו. אך הרשב"ץ לא חפץ לקבל את המנוי אלא רק לאחר פטירת הריב"ש.

מכל כתביו של הריב"ש נותר רק שו"ת הריב"ש המונה תקי"ז סימנים. על פי רבים מותשובותיו נפסקו הלכות ב"שלחן ערוך". ידוע גם שכתב פירוש על התורה, וחיידושים על הש"ס.

בב' באלול בשנת ה' קס"ח (1408) נפטר הריב"ש לבית עולמו. קברו וקבר הרשב"ץ הועתקו ע"פ פקודת הממשלה לכפר סט אומון, שם נבנה ציון גדול על קברו.

רבי יצחק ב"ר ששת ברפת - הריב"ש, מגדולי הפוסקים מחכמי ספרד, נולד בעיר ולנסיה שבספרד בשנת ה' פ"ו (1326). והיה תלמידים של רבי פרץ הכהן, החכם דון חסדאי קרקש ורבי נסים בן ראובן גירודני, הר"ן שהיה גדול הדור ומפרש הרי"ף. שמו של הריב"ש יצא למרחוק ושאלות רבות הופנו אליו אף מקהילות רחוקות. באותה תקופה הריב"ש למרות גדולתו הרבה וחכמתו המעמיקה, לא רצה לעשות את התורה קרדום לחפור בה, וסרב לקבל על עצמו עול רבנות, והעדיף לעסוק בביגעי כפיו. כאשר היה בעיר ברצלונה הלשינו עליו יחד עם עוד ששה מנכבד העדה, ביניהם רבו רבי נסים, והחכם דון חסדאי, ואחיו הצעיר ממנו רבי יהודה המכונה דון קרשקש ברפת. הם נאסרו חמישה חדשים עד שיצאו נקיים. הריב"ש עזב את העיר, על אף הקושי שהיה לו בפרידתו מרבו, ועבר לסרקוסטה להיות שם לרב. ומשם אחרי סבל ונידודים רבים שב לעיר מולדתו והרביץ בה תורה ברבים, עד שנת קנ"א (1391) שהייתה שנת השמד על יהודי ספרד.

שנים ספורות אחר כך גלה שוב ממקומו יחד עם רבים שנמלטו לאפריקה והתיישב באלג'יר. ראשי העדה שראהו גדול ביראתו ובחכמתו, מינהו להיות להם לרב. אך גם באלג'יר לא בא הריב"ש אל המנוחה והנחלה, "איש פלוני" אחד מפליטי ספרד רצה להשתרר על הקהילה וניסה לגרש את הריב"ש מהעיר, ראשי הקהל רצו לנדות את אותו פלוני, אלא שהריב"ש מחל על

גמילות חסידים שנעשית על חשבון ממון הזולת, אינה גמילות חסדים.
 "כי פתח תפתח את ידך" (טו, ח), בממונד שלך ולא בשל זולתך.

יצדקה תציל ממוות

והוא פנה לסובבים אותו וקרא בצער 'הגביר!', 'הגביר אורנשטיין! שכחתי להזמין!', לתמיחה האורחים שלא הבינו על מה המהומה, פתח ואמר 'רבותי! מבקש אני סליחה מהציבור הגדול שבא לשמוח עימנו ביום שמחת נישואי בתנו, הרני להודיע שכל צרכי החתונה הזו באו מנדבת ליבו של הגביר החשוב מר אורנשטיין. לצערי, דווקא אותו שכחתי להזמין לחתונה. אנא, בואו עימי ונלך יחד עם התזמורת להזמין לחתונה'. הקהל נאות לבקשתו של אבי הכלה, ויחד יצאו כל המוזמנים עם התזמורת אל בית הגביר הנדיב.

באותה העת ארע דבר נורא בבית משפחת אורנשטיין, שודדים ערבים פרצו את חלונות הבית בקיר האחורי של הבניין, ובאימי אקדח פנו אל הגביר ודרשו 'הב לנו מיד את כל כסףך'. הבין הגביר כי נקלע למצב סכנה, מיד פתח את הכספת שבביתו והוציא ממנה את כל תכולתה. אך דא עקא השודדים לא הסתפקו בכך ותאבנם לנוכח השטרות והתכשיטים גבר והלך. הם דרשו שיתן להם את כל כספו ותכשיטי אשתו. כשראו השודדים שהגביר מסתפק בליבו מה לעשות, מיד כפתו אותו ואת אשתו, כיסו את פיהם בבד ואיימו על חייו, כי באם לא יענה לדרישתם, יכול הוא לצפות לגרוע מכל... הגביר עצם את עיניו נשם עמוקות, ופנה בתחינה לבורא עולם שיצילם מצרה זו. תוך כדי כך, החלה להישמע במעומעם הדיה של התזמורת הקרבה ובאה לעבר שכונת מאה שערים, קול הנגינה גבר והלך וקולותיהם של המוזמנים הרבים התמזגו בקול שירה נפלא 'עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים'... השודדים ששמעו את הקולות הקרבים ובאים, נשאו רגליהם וברחו כל עוד נפשם בם, מותירים אחריהם את כל הכסף והתכשיטים על השולחן.

אבי הכלה ניגש ראשון אל הדלת ואחריו קרבו ובאו כל הפמליה בשמחה ובשירה, הם פתחו את דלת הבית לרווחה ולמראה בני הבית הכפותים נחרדו ביותר. מיד שיחררו את הגביר ורעייתו מכבליהם, והשיבו את נפשם. הגביר הופתע ביותר לראות את אבי הכלה בראש המוזמנים שהיו שליחים להצילו. וסיפר לכל הנוכחים 'כפסע היה ביני ובין המוות, אלמלא באתם לכאן להזמין אותי לחתונה, איני יכול לדמיין מה היה יכול להיות הסוף', ובחיוך עיף הוא נפנה בהתרגשות לאבי הכלה ואמר לו 'בזכותכם ניצלנו, וזכינו שאף רכושנו ניצל, גדולה מצוות הצדקה שהרי כתוב 'יצדקה תציל ממוות'". וכבר נישא הגביר על ידי המוזמנים שנשאוהו אל אולם הנישואין, בקולות שירה וזימרה 'קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה'...

יהודי עני בשנות העמידה עבר ברחובות שכונת מאה שערים, סמוך לשער שכם בירושלים. כתפיו שחו וקמטים נחרשו במצחו, בתו הבוגרת עמדה להינשא, ולו אין פרוטה לפרוטה, אפילו עבור עצמו כל שכן לצרכי החתונה. לא מכבר הגיע אליו שמעו של הגביר אורנשטיין אשר ביתו היה פתוח לכל נצרך. הוא צרר את מכתבי ההמלצה שקיבל מגאוני הדור, שם פניו לעבר ביתו של הגביר הגר בפאתי שכונת מאה שערים, והתכונן בליבו היאך לשטח את בקשתו בפני הגביר. הוא נקש בהססנות על הדלת הגבוהה שבקידמת הבית והתקבל במאור פנים על ידי הגביר אורנשטיין בכבודו ובעצמו. לכוז קבלת פנים חמה ומואירה הוא לא ציפה, אך ידע שלפחות יצא מבית זה עם סכום כלשהו, שיסייע בידו לחלק מצרכי החתונה. החל העני לרצות את דבריו, 'הן מבין אתה כי דל ואביון אני, ואין בידי מאומה. והנה בתי הבוגרת נישאת בשעה טובה ומוצלחת, אך המועקה בלב כבדה, אין בידי אפילו כדי עשירית מהסכום הדרוש', באומרו כך, השפיל העני את עיניו לעבר מכתבי ההמלצות שבידו, ומבוכתו גדלה. 'הסר דאגה מליבך' - אמר הגביר בלבביות לאחר שעיין בדפים - 'בע"ה אתן לך את כל צרכי החתונה. ככמה מסתכם הסכום?'. העני לא ידע את נפשו לשמע דברי הגביר, ונקב בסכום הדרוש לצרכי החתונה והנדוניה, הוציא הגביר חבילת שטרות מכיסו, מנה את הסכום אותו נקב העני והושיט לו. ראה הגביר שהעני נטוע על מקומו המום ומשתומם, רצה לעודדו ואמר לו 'שמע ידי', נותן אני לך את הכסף, אך תנאי יש לי, והוא שתזמין אותי לחתונה'. צחק העני, ליבו התרונן והוא אמר בחדווה 'ודאי שאזמין לחתונה, הרי כל קיומה של החתונה, הוא בזכות נדבת לבך'. וכך נפרדו השניים, כשהגביר פונה לעיסוקיו. והעני חוזר לביתו שמח וטוב לב, שהרי יש בידו את כל צרכי החתונה בריווח.

הכל היה מוכן ומזומן, החופה עמדה על תילה כמתנינה לשמחת הנישואין העומדת להתחיל בשעה הקרובה, השולחנות נערכו בטוב טעם מצפים לחתן ולכלה העומדים להגיע. שיירה מלווה בתופים ובכינור ליוותה את הכלה ומשפחתה אל אולם הנישואין, אבי הכלה קיבל את פני הקרואים במאור פנים ובטוב לב. נדמה היה לו כי הכל פועל כשורה. הוא לא שכח מאומה, הנדוניה מוכנה, הסעודה ערוכה כראוי. אך דבר אחד נשמת מזכרונו, הוא לא שלח להזמין את הגביר העשיר, למרות הבטחתו... החתן והכלה הובלו אל מפתח לחופה, ואז כמכת ברק הלמה במוחו המחשבה,

האנטילופה

האנטילופה הקטן ביותר נקרא בשם 'דיקדיק', החי ביערות מערב אפריקה. גודלו אינו עולה על גודל ארנבת, ולמעשה הוא החיה מעלת הגרה ומפריסת הפרסה הקטנה ביותר. ה'דיקדיקים' הם יצורים חמקמקים ובישניים, כאשר הם נבהלים הם מקפצים בקפיצות זיגזגיות ומשמיעים קריאות הנשמעות כמו 'דיק, דיק', ומכאן שמם. חוש הריח והשמיעה של הדיקדיק מפותחים היטב, הם עירניים ביותר, ולכן אין הציידים אוהבים אותם, משום שהם דואגים להזהיר את החיות הגדולות מפניהם. הדיקדיק יכול לסבול טמפרטורה של עד 40 מעלות ללא מים.

לעומת הדיקדיק, קיימים מינים גדולים יותר של האנטילופה. אחד מהם נקרא 'קודו' המתאפיין בצוואר ארוך, גובהו כמטר וחצי והוא חי בשולי המדבריות של אפריקה, ברגליו הארוכות והקלילות הוא מטפס בקלות על הרים. 'לקודו' קרניים ארוכות ויפות, מכופפות כלפי מעלה ומתנשאות לגובה של מטר וחצי, כגובה גופו. בתימן נהגו להשתמש בקרן של ה'קודו' לעשיית שופר, קולו של שופר זה נשמע כהד המגיע ממקום רחוק אי שם במדבר. האנטילופה הגדול ביותר נקרא 'קאנה' ומגיע למשקל של 800 ק"ג ולגובה של 2 מטר, למרות מידותיו הגדולות הוא קל רגליים וביכולתו להתחרות בסוס רכיבה. כשאר החיות והבהמות הכשרות, האנטילופה ניחון במערכת שניניים חותכות מפותחת, ותזונתו הצמחית מגוונת.

זאת הבהמה, אשר תאכלו שור, שה קשבים ושה עזים. איל וצבי ויחמור ואקו ודישו ותאו וזמר" (יד-ה-ו).
אמר רבי יצחק עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא (חולין פ.)
תנא דבי רבי ישמעאל זאת החיה אשר תאכלו (ויקרא י"ב)
מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו: זאת אכול וזאת לא תיכול (חולין מב.). היום אין בידנו מסורת על כל החיות הטהורות. יש המנסים לזהות את מיני החיות בעלות סימני הכשרות בשמות החיות המפורטות בתורה. מקובל כי ה'דישון' המוזכר בתורה הוא האנטילופה ממשפחת הראמים.

האנטילופות חיות במשפחות או בעדרים, חלקם ביערות וחלקם בהרים ובערבות. משפחת האנטילופה עניפה ומסועפת להרבה מינים ותתי מינים, הנבדלים בגובהם, בקרניהם ובאורח חייהם. רוב מיני האנטילופה מצטיינים בזריזות וקלות רגליים, גופם הקליל, רגליהם הארוכות וקרניהם החדות, משוות להם מראה יפה במיוחד ואצילי. דרשו חז"ל (ספרי דברים שנג), "ראם קרניו נאות ואין כוחו קשה". מאחר ואין בכוח האנטילופה להנצל מטורפיו, הוא ניחון ביכולת מרשימה להימלט במהירות המגיעה עד 80 קמ"ש ויותר. רגליהם האחוריות של האנטילופות חזקות במיוחד, וביכולתם לרוץ במהירות תוך כדי דילוגים למרחקים ארוכים. האנטילופה האמריקאית היא החיה המהירה ביותר בריצה למרחקים ארוכים אחרי הברדלס.